

Jazyk (a mluva)

Jazyk je pro filosofii prostředníkem a jakoby garantem nejen sociability (a možnosti komunikace), ale ještě mnohem více časové a zvláště dějinné kontinuity; ale právě tím je také jednou z velikých brzd svobodného rozvoje myšlení, zejména filosofického. Právě proto musí každý filosof pracovat s jazykem nanejvýš pozorně: musí být vůči němu co nejcitlivější (nejvnímavější), aby dokázal rozpoznávat, kdy se může opřít o to, co mu jazyk sám napovídá a takřka předříkává (přesněji: zač se mu vtíravě přimlouvá), a kdy se naproti tomu musí proti jeho před-přemlouvání a před-říkávání bránit a myslit aspoň chvíli a aspoň v něčem jinak a dokonce přímo proti tomu, co nám sugeruje. Když totiž mluvíme, nikdy to nejsme jenom my, kdo mluví, ale vždycky v tom, jak mluvíme (i co říkám!) je dost velká část toho, co nám napovídá sám jazyk. Heidegger v jisté (volné) souvislosti s tím říká „die Sprache spricht“, což lze nejlépe přetlumočit jako „mluva mluví“ (sprechen je mluvit, nikoli říkat, takže také Sprache musí znít jako „mluva“ a nikoli jako „řeč“, jak se to u nás bohužel zdomácnilo). Je to vidět zejména na tom, jak nám „napadají“ nejen celá slova, ale dokonce celé fráze a celá úsloví. Karel Čapek to krásně popsal v jedné své povídce o novináři, kterému okamžitě napadají celé novinové fráze, a přitom stačí říci jen jedno slovo.

(Písek, 121007-1.)